

SYMFONIE G DUR op. 88

*Podle původních pramenů k tisku připravila Komise pro vydávání děl Antonína Dvořáka:
Otakar Šourek, předseda - Jan Hanuš, vedoucí redaktor - František Bartoš - dr Jiří Berkovec - dr Antonín
Čubr - Ladislav Láska - Antonín Pokorný - Karel Šolc.*

SYMFONIE G DUR s označením opus 88 je vcelku osmá, a tedy už předposlední z devíti symfonií *Antonína Dvořáka* (8. IX. 1841—1. V. 1904). A je mezi nimi jednou z nejosobitějších a nejzvláštnějších. V jejím obsahu není už stopy po bouřích tvrdého vzdoru a bolestně zjitřených tužeb, o kterých zpívala předcházející sedmá symfonie d moll op. 70; zde již jen duše klidná, rozradostněná a hrdá cílem, který si vytkla, i úspěchy, s nimiž ho dosáhla, jako by se svěřovala s pocity radosti z vlastní práce i se svěžími dojmy, které v ní budil láskyplný styk s přírodou ve Vysoké na Příbramsku. Činí tak s bohatým vypětím tvůrčích sil i schopností a zároveň s odvahou otevřeně se znát k českému prostředí lidovému, z něhož kdysi vzešla a v němž vyrostla. Symfonie nemá zevně vysloveného programu, ale přece jen celým svým obsahovým založením dobře dává tušit, že vznikala jako spontánní prožitek určitých osobních stadií náladových, které jí právě vymezily zvláštní místo v řadě mistrových symfonií.

Také tvarovým uspořádáním každé ze čtyř vět je tato symfonie dílem dosti zvláštním, jak to sám Dvořák dobře vystihl, když o ní řekl, že v ní chtěl své myšlenky podat způsobem odlišným od vžitých forem. V podstatě ovšem i tu jde o tradiční útvar čtyřvěté symfonie s větnou stavbou formy sonátové, písňové či rondové, ale v podrobnostech objevujeme přitom velmi závažné a jistě zajímavé úchytky. Platí to v první řadě o jaře vzrušených a mužně vypjatých větvích krajních, které při vší zhuštěnosti a jednoduše celku přinášejí řadu podivuhodných nápadů v podrobnostech stavby i práce s thematem. Tak třeba když v úvodní větě sonátová forma je komplikována nástupem samostatného a jinak pak nepoužitého thematu v začátku každého ze tří větných oddílů (exposice, provedení a reprisy). Nebo když v poslední větě rondová forma je v exposici a reprise obohacována několikerým variačním rozváděním hlavního thematu. Určité netradiční znaky třeba ostatně přiznat i větám středním, z nichž pomalou druhou možno označit za jakousi rozvinutější a zvukově barvitější koncepci obrázku „Na starém hradě“ ze skladatelova klavírního cyklu „Poetické nálady“ op. 85, zatím co klidně rozvlákněná a měkce si zpívající třetí věta (scherzová) dovede překvapit vtipným, ať už úmyslným či jen bezděčným nápadem, s nímž ve střední části je citována melodie Toníkova zpěvu „Tak mladé děvčátko, tak starý muž“ z mistrovky opery „Tvrdé palice“, o patnáct let dřívější!

Na symfonii G dur pracoval Dvořák v létě a v začátku podzimu r. 1889, krátce po komposici klavírního kvartetu Es dur op. 87, jenž byl dokončen 19. srpna. První myšlenky pro novou symfonii si zaznamenal už 26. srpna, celistvý náčrt začal však až 6. září, dokončil je v první větě 13., v druhé 16., v třetí 17. a ve čtvrté 23. téhož měsíce, vesměs ve svém letním sídle Vysoké. Rukopis definitivní partitury má na začátku I. věty datum 6. IX. 1889 a za posledním taktem 8. listopadu 1889. (Rukopisný náčrt je uložen v Museu Ant. Dvořáka v Praze, kam jej z pozůstalosti svého otce věnoval profesor dr. Jaromír Pečírka. Rukopisná partitura,

do jejíhož záhlaví napsal Dvořák „*Za přijetí do České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*“, je v majetku skladatelových dědiců.)

Po prvé vůbec zazněla symfonie na XIII. populárním koncertě Umělecké besedy v Praze dne 2. února 1890 v sále pražského Rudolfinu (dnes Dům umělců). Orchester Národního divadla řídil při tom sám skladatel, který si poté provedl dílo ještě s orchestrem Philharmonic Society v Londýně (24. dubna) a v t. zv. „musejním koncertě“ ve Frankfurtu nad Mohanem (7. listopadu). Německý dirigent Hans Richter, vytrvale oddaný tlumočnick Dvořákových skladeb, uvedl symfonii nejprve rovněž ve svých koncertech v Londýně (v červenci 1890) a pak v koncertě Vídeňských filharmoniků dne 4. ledna 1891 ve Vídni, po kterémžto provedení psal skladateli do Prahy: „*Milý zlý příteli! Z tohoto provedení byl byste měl jistě radost. Všichni jsme cítili, že jde o nádherné dílo: proto jsme byli také všichni tolik nadšeni. Brahms jedl po provedení u mne a pili jsme na zdraví bobužel nepřítomného otce čísla 4. Vivat Sequens! Váš oddaný Hans Richter. Úspěch byl vřelý a srdečný.*“

K vydání symfonie G dur nedošlo v berlínském nakladatelství Simrockově, až dotud pro Dvořákovy skladby hlavním. Málem dvouleté jednání o toto vydání se posléze rozbilo o nakladatelovu tvrdošíjnou neústupnost ve věci honoráře, což potom vedlo k tomu, že Dvořák zadal symfonii (stejně jako ještě několik jiných velkých děl) firmě Novello, Ewer and Co. v Londýně, která ji roku 1892 vydala v partituře, hlasech a klavírním výtahu skladatelově. (Podrobnosti tohoto jednání mezi Dvořákem a Simrockem viz v II. svazku mé práce „Život a dílo Antonína Dvořáka“.) Tím, že tato symfonie vyšla u firmy Novello v Londýně, třeba také vysvětlit, že bývá často zvána „*anglická*“, což nijak nevystihuje její obsahovou nebo výrazovou podstatu. Zcela nesprávným pak bylo, když při vydání byla symfonie označena jako Dvořáková „*čtvrtá*“ (na to právě narážel Hans Richter ve svém shora citovaném dopise), podle toho, že po symfoniích D dur op. 60, d moll op. 70 a F dur op. 76 byla čtvrtou *tištěnou* symfonií Dvořákovou. — Roku 1941 vydal toto dílo ještě také Musikwissenschaftlicher Verlag v Lipsku s předmlouvou a v revisi dr Fritze Oesera, která se však neopírala o srovnání se skladatelovým rukopisem.

Takovémuto srovnání byla nyní partitura symfonie podrobena pro nové vydání Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. O tom, k jakým se přitom došlo poznatkům, podrobně pojednává Vydavatelská zpráva za poslední stranou partitury.

Otakar Šourek